

פעולות הביקורת

נערכה ביקורת על פעולות מחלקת הכספים ונבדקו הקופות בבתי משפט השלום — תל אביב, פתח תקוה, נתניה, רחובות, רמלה ובאר שבע.
סדרי המינהל באגף הרשם הכללי ובאגף האפוסטרופוס הכללי נבדקו על ידי השירות לביקורת המשקיות שבמשרד מבקר המדינה.

בדיקת מינהל באגף הרשם הכללי

1. במחצית הראשונה של שנת 1959 נערכה על ידי השירות לביקורת המשקיות שבמשרד מבקר המדינה ביקורת מינהל באגף הרשם הכללי של משרד המשפטים. הביקורת התרכזת בבדיקת המבנה הארגוני של האגף, בחלוקת התפקידים ביחידותיו השונות ובשיטות העבודה הנהוגות בהן.

אגף הרשם הכללי, שהעסיק בעת הבדיקה 41 עובדים, מורכב מהיחידות הבאות: הנהלה ומזכירות (6 משרות); מחלקת חברות, שותפויות ושמות עסק (19 משרות); מחלקת פטנטים ומדגמים (9.5 משרות); ומדור לסימני מסחר (6.5 משרות).

בראש האגף עמד עד שנת 1954 הרשם הכללי; הוא היה גם רשם חברות, שותפויות ושמות עסק, וגם רשם פטנטים, מדגמים וסימני מסחר. מאז לא נתמנה רשם כללי, אלא בשני התחומים מכהנים שני רשמים: האחד — רשם חברות, שותפויות ושמות עסק, והאחר — רשם פטנטים, מדגמים וסימני מסחר.

2. מחלקת החברות, שותפויות ושמות עסק הקיפה ב-1 באפריל 1959 קרוב ל-16,200 חברות ו-4,000 שותפויות. הביקורת על פעולותיה העלתה:

(א) בהתאם לפקודת החברות, 1929, שלפיה פועלת מחלקת החברות, מוטל על רשם החברות לפרסם ב"לוקט הפרסומים" הודעות על רישום חברות חדשות והודעות על מחיקת חברות, שאינן מנהלות עסקים או אינן במצב של פעולה. לפרסום השוטף של הודעות אלה נודעת חשיבות במיוחד בשביל הציבור, כי בדרך זו הוא מקבל ידיעות על רישום חברות ועל מחיקתן.

בשנים 1957 ו-1958 נתהוו פיגורים בפרסום הודעות על רישום חברות ועל מחיקתן: מיום רישום החברה או מחיקתה על ידי הרשם עד העברת ההודעה המתאימה לשם פרסום הרישום או המחיקה ב"לוקט הפרסומים" חלה השהיה מ-2.5 עד 3 חודשים בממוצע. סיבת הפיגורים הייתה נעוצה בעיקר בחוסר פיקוח תקין על העברת ההודעות לשם פרסום.

(ב) בהתאם לסעיף 36 לפקודת החברות, 1929, מוטל על כל חברה לערוך בכל שנה אורחית דוח שנתי ולהמציאו לרשם החברות. ההמצאה הסדירה של דוחות שנתיים אלה ותיוקם בתיקי החברות הנמצאים במשרד הרשם חשובים הם בשביל הקהל המבקש לעיין בתיקי החברות לשם קבלת ידיעות עדכניות על מצבן.

בדיקה מסורגת של 90 תיקי חברות, ציבוריות ופרטיות, העלתה, שלמעלה מ-50% מהחברות שנבדקו לא הגישו דוחות בסדירות: חברות אלה לא המציאו דוחות שנתיים במשך תקופה הנעה בין שנה אחת ל-5 שנים ובממוצע עלתה תקופה זו על שנתיים; תזכורות להמצאת הדוחות נשלחו רק לחלק קטן מהחברות, ואף זאת באיחור ניכר עד כדי שנים מספר.

נקבע, שלא נערך מעקב סדיר ושיטתי אחר המצאת הדוחות השנתיים; אף לא היה בנמצא ריכוז הנתונים המתייחסים להמצאת הדוחות, שעל פיו ניתן היה לקבוע את מצב הדיווח בכללותו.

(ג) בהתאם לחוק מוטל על כל חברה ושותפות לשלם לקופת המדינה אגרה שנתית, שזמן פרעונה עד 28 בפברואר בכל שנה. ההכנסות מתשלום אגרה זו הסתכמו בשנת 1958/59 בסך 452,000 ל"י בקירוב ובשנת 1957/58 בסך 400,000 ל"י בקירוב. למטרת מעקב אחרי מצב התשלומים התנהלה במזכירות האגף כרטסת מנוקבת, שהכילה כרטיסים לכל החברות והשותפויות. נקבע, שהכרטסת המנוקבת לא הייתה מעודכנת ולא שיקפה אל נכון את המצב של תשלומי האגרה על ידי החברות והשותפויות; כתוצאה מזה לא הייתה אפשרות להשתמש בכרטסת לצורך מעקב אחר מצב הפיגורים בתשלום האגרה.

3. עבודת האגף בתחומיה השונים כרוכה בבדיקות רבות ובהתכתבות רבת היקף עם הפונים אליו. נתברר, שיחידות האגף עובדות בתנאים אובייקטיביים קשים; במיוחד מקשים על עבודת האגף תנאי הדיוור המתבטאים בצפיפות רבה בחדרי העבודה – מצב שעליו אף עמדה ועדת הדיוור המחו"ר זית. מובן, שתנאי הדיוור הקשים הכבידו גם על קהל הפונים אל יחידות האגף וגרמו לו אי-נוחיות במגעו עם העובדים.

עם זאת העלתה הביקורת ליקויים אחדים בחלוקת העבודה ובהליכי, בעיקר בטיפול בדואר ובניתובו, הניתנים לתיקון: מהיום, בו נתקבלו מכתבים במזכירות האגף, עד העברתם לעובד, שעליו היה לטפל בהם, עברו שבועיים ימים בממוצע; בדיקת המבנה של מחלקת החברות והשותפויות עוררה ספק, אם אמנם מוצדקת חלוקתה לשתי יחידות משנה – יחידת החברות (16 עובדים) וענף השותפויות (3 עובדים) – מאחר שהתפקידים בשתי יחידות המשנה דומים מאוד, ורצוי, שחלוקת העבודה בין כל עובדי המחלקה תהא מאוזנת.

4. לשיפור המצב הציעה הביקורת:

(א) אחד מעובדי מחלקת החברות ימונה כאחראי לטיפול בכל פרסומי המחלקה – דבר העשוי להבטיח, שרישום חברות ומחיקתן יפורסמו בילקוט הפרסומים לידיעת הציבור בלא איחור.

(ב) הכרטסת המנוקבת תעודכן ואף יוקפד על עדכונה השוטף. שכלולים אלה יאפשרו להשתמש בכרטסת לצורך מעקב – אף מעקב רב שנתי – אחר הפיגורים בתשלום האגרה. כן הוצע להשתמש בכרטסת – לאחר הכנסת שינויים מסוימים – לצורך מעקב שיטתי אחר קבלת דוחות שנתיים מהחברות. באופן כזה תוכל הנהלת מחלקת החברות והשותפויות לקבל, תוך שימוש בכרטסת המנוקבת, תמונה כוללת על המצב בשני התחומים האלה: תשלום האגרה השנתית והמצאת דוחות שנתיים.

(ג) תהליכי העבודה ישוכללו: לדוגמה – על ידי ניתוב מחושב יותר של הדואר; על ידי סידור יעיל של כרטסת תנועת התיקים; ועל ידי שימוש נרחב יותר בטפסים במקרים של תכתובת שגרתית.

(ד) רצוי, שהנהלת משרד המשפטים תשקול את האפשרות של מיזוג ענף השותפויות עם יחידת החברות – הסדר העשוי להביא לידי איזון חלוקת העבודה בין עובדי המחלקה ועל ידי זה להפחית הפיגורים ביחידת החברות.

5. הנהלת משרד המשפטים ניגשה לתיקון הליקויים בהתאם להמלצות הביקורת.